

DENOMINACIÓ : Masia de Martorell. Font i torrent de Martorell
Altres denominacions:

DADES CADASTRALS: 08285A003001030000FU
UTM : X: 440802 Y: 4654350

SITUACIÓ : S'accedeix pel camí de Martorell que s'inicia al carrer Martorell, desviació pròxima a la rotonda d'entrada al nucli urbà pel sud-est, després de travessar la via del tren.

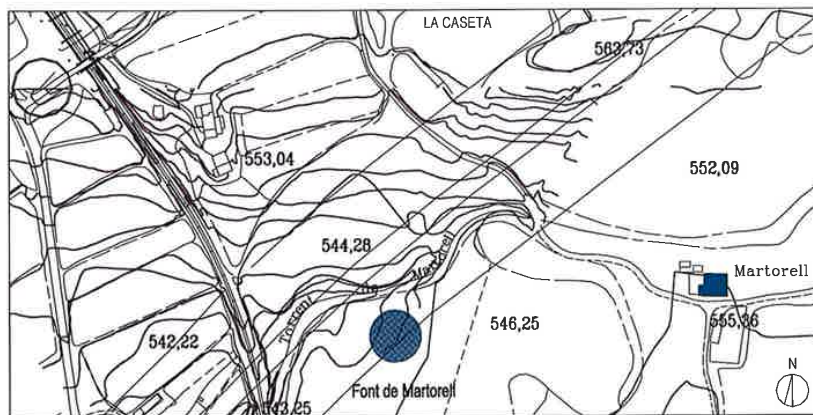
DATA DE CONSTRUCCIÓ : Segle XIII. Reformes: 1639 i 1730 (llindes). Arquitectura tradicional de caràcter rural, amb elements cultes d'època barroca.

TIPOLOGIA : Arquitectura residencial rural

CONTEXT : Zona de desenvolupament agrícola-ramader, que està en fase de transformació pel traçat projectat de l'eix Vic-Olot. La masia està situada en terres de roca sedimentària.

RÈGIM URBANÍSTIC :
Planejament Vigent: Revisió del Pla General d'Ordenació Urbana de Torelló, Desembre 1999.
Classificació: Sòl No Urbanitzable
Qualificació: Mas Martorell: Zona Rústica de Protecció situada dintre Sòl de Reserva Agrícola i Ramadera (Zona R1)
Afectació: Font i Torrent: Zona d'Afectació de Carreteres i RENFE (Zona R3), (afectat pel traçat del futur eix Vic-Olot)

PLÀNOL DE SITUACIÓ. Escala 1/5000

Generalitat de Catalunya
 Departament de Territori i Sostenibilitat
 Direcció General d'Urbanisme
 Aprobat definitivament per la
 Direcció Territorial d'Urbanisme de la
 Central en la sessió de 18/11/2013
 El secretari

Ferran Caparroz Pérez

DESCRIPCIÓ:

Mas en estat de ruïna, de grans dimensions, planta quadrada, planta baixa, pis i golfes i coberta de teula àrab a quatre vessants, amb barbacana en forma de ràfec inclinat sustentat per colls de fusta.

Parets de tàpia i sòcol construït amb còdols considerablement grossos i obra de maó utilitzada en alguna reforma. Les cantoneres i la formació de les obertures són fetes de cademat vertical de peces tallades de marga, roca sedimentària típica de la zona, la qual és molt porosa i fàcilment exfoliable.

La façana principal està orientada a sud, presenta tres eixos verticals, el principal centrat i marcat per una gran portalada amb arc de mig punt adovellat, i amb la finestra de la sala al damunt, amb una llinda gravada a la part superior, el nom de *Jaume Parrella i*, al centre, la data de 1639. Les altres finestres secundàries són de dimensions més petites, però també conformades de roca sedimentària, amb la conseqüent degradació natural que aquesta presenta per ser un material poc resistent al pas del temps. La finestra de la façana nord, directament oposada a la de la façana principal, també pertanyent a la sala del primer pis, té la llinda inscrita amb les inicials IHS. En aquesta façana, les finestres també estan disposades de manera ordenada en tres eixos verticals.

A la banda de ponent hi ha un cobert, pràcticament aterrat actualment, fet de maó, el qual es comunicava amb l'interior del cos principal des d'una porta, amb la llinda datada del 1730.

L'interior, impracticable pel seu mal estat, conserva l'estructura tradicional d'una masia catalana. És a dir, tres ales separades per murs de càrrega, en què s'accedeix per la central. En aquesta arrenca una escala que ens porta al primer pis i desemboca en una gran sala noble que és el nexa d'unió al voltant d'una taula i on les demés estances hi conflueixen.

Els entorns són força agradables. El paisatge és de petits turons de marga, extensions de camps d'explotació agrícola i pollancredes, que ressegueixen la ribera del torrent de Martorell, que transcorre al nord del mas i en sentit cap a l'oest. Recorrent el torrent i allunyant-se del mas hi ha, entre els pollancre, un magnífic roure de grans dimensions i bellesa; més enllà, la font de Martorell, rajant aigua no potable, i també uns safareigs.

EVOLUCIÓ D'USOS:

Original:

Masia.

Actual:

En desús, masia abandonada.

ESTAT DE CONSERVACIÓ:

Dolent. La masia està en estat ruïnós i tancada preventivament, per part de l'ajuntament, atès l'alt risc d'esfondrament.

VALORACIÓ:

Element important, tant per la seva història lligada a la dels Parrella, com per ser un clar exemple de masia tradicional de grans dimensions i amb elements interessants, d'arquitectura culta. Una actuació sensible podria tornar a la Masia el seu esplendor.

La font de Martorell va ser un lloc de referència a Torelló.

DADES HISTÒRIQUES:

Masia del segle XIII, reformada durant els segles XVII i XVIII. Casa pairal de la família Martorell i dels petits masos que s'alçaren a redòs del mas. L'historiador Fortià Solà cita els masos Sales Noves Altes, Sales Noves Baixes i el mas Martí, avui dia desapareguts.

La masia de Martorell té un aspecte destacat en el conjunt de masos i masies del terme de Torelló. Les dimensions de l'edifici, 243 m², una ubicació privilegiada al costat del rec de Martorell i una extensió de bones terres de conreu fan d'aquesta masia una casa important del terme. El seu interès arquitectònic radica en la seva volumetria i l'aspecte imponent de la masia.

La finca era propietat de la família Martorell. No hem trobat constància que fos mas rònec durant les pestes del segle XIV. L'any 1492 apareix en un llevant de censos i delmes fet pel rector Bernat Comella. L'any 1535, Joan Martorell era el propietari de la masia i de les terres que l'envolten.

L'arribada a Torelló de Guillem Parrella, fuster, natural de la parròquia de Sant Víctor de Torimach, bisbat de Clermont, França, pels volts de 1570, influí decisivament en la conservació i esplendor de la masia de Martorell. Jaume Parrella Calveria, fill de Guillem i Anna Calveria, reformà la masia de Martorell l'any 1639. Una porta adovellada, la finestra principal i altres elements de la casa són d'aquesta reforma. La llinda de la finestra principal manté el nom de Jaume Parrella, promotor de la reforma.

Durant el segle XVIII, la casa es reformà novament. Una llinda lateral, amb data de 1730, pot indicar el moment de la reforma. El promotor havia de ser Fortià Parrella Archs o el seu fill, Miquel Parrella Ferrer.

Al cadastre de 1768, Maria Teresa Parrella Ferrer apareix com a propietària de la masia de Martorell, i el seu pare, Miquel Parrella, com a propietari del masos Mas Llorenç, Teuleria i Cervia.

Al padró de 1880, a més dels masos citats, hi apareixen el mas Vinyassa i el Casó de Martorell, avui desapareguts, com a propietat de Lluís de Parrella i de Girona de Ros. Al terme de Sant Pere de Torelló hi havia el balneari de la Font Santa, avui desaparegut, propietat de la família Parrella.

L'any 1902, les propietats de Torelló foren llegades a Carles de Parrella i Escrivà de Romaní. Teresa Vidal-Quadras, vídua de Carles de Parrella, morí sense descendència i el patrimoni torellonenc passà al seu nebot, Ramon de Casanova i de Parrella. Els darrers propietaris del mas són els Fontcuberta de Casanova. Els seus hereus, Francisco Javier de Puig y de Fontcuberta, i les germanes, Isabel, Concepción, Carmen, Mercedes i Maria del Dulce Nombre Olano y de Fontcuberta, han anat venent el patrimoni torellonenc.

Durant els tres darrers segles, la casa ha estat habitada per diferents famílies en règim de parceria o d'arrendament. La família Criballés hi va viure durant la primera meitat del segle XX.

Pere Criballés Salada, l'any 1909, residia a la masia, on feia de pagès i de majorista de vins. Sol·licitava permís per obrir un local al veral de l'Estació per vendre vi.

Cecili Serra Estrada va ser el darrer masover de la masia. La dècada de 1980 fou nefasta per al manteniment de la masia. Quedà sense habitar i el procés de deteriorament ha estat inexorable.

BIBLIOGRAFIA:

Gràfica:

- AJUNTAMENT DE TORELLÓ, *Revisió del Pla General d'Ordenació Urbana*. Ordenació del Sòl No Urbanitzable, E.1:5.000. Torelló 1999.

Escrita:

- AMT, Cadastre, registre, llicències, padró d'habitants.
- SOLÀ I MORETA, FORTIÀ, *Història de Torelló*. 2 vol. 1947-1948.

PROTECCIÓ:

PATRIMONIAL

La masia i els annexos estan qualificats com a BPU, al fitxa 78/84 del PEU del catàleg de protecció del patrimoni històric, arquitectònic i paisatgístic de Torelló.

AEAP

Qualsevol obra que afecti al subsòl, d'una "Àrea d'expectativa arqueològica o paleontològica", el promotor prèviament s'haurà de posar en contacte amb el Àrea de Coneixement i Recerca del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya., per tal de programar una intervenció arqueològica o paleontològica, d'acord amb el que preveu el Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

